

Трень Т.О., курсантка
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Боняк В.О., д.ю.н., проф.,
завідувач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КОНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ОСНОВНОГО ЗАКОНУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ТА КОНСТИТУЦІЙ ОКРЕМИХ ПОСТРАДЯНСЬКИХ ДЕРЖАВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЇХ РОЗВИТКУ

Конституція будь-якої демократичної держави займає особливе місце в національній правовій системі. Це зумовлено предметом її правового регулювання, проголошеними нею принципами, ідеями, мета яких – забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Сьогодні ж у правовій доктрині конституційного права практично відсутні комплексні роботи, присвячені правовому регулюванню процесу внесення змін до конституцій, включно і порівняльного аналізу внесення змін до Основного Закону Української держави та конституцій пострадянських держав (Казахстану, Грузії, Білорусії, Естонії), чим і зумовлена актуальність дослідження.

Принагідно відзначити, що частина правників відносять Основний Закон України до категорії «жорстких» щодо способу змін, що виявляється у механізмі внесення до нього змін і обмеженні кількості суб'єктів права постановки питання про новелізацію тексту Конституції України [1, с. 3].

Про ускладнений порядок внесення змін до Конституції України свідчить ст. 155, яка закріплює, що законопроект про внесення змін до Основного Закону держави (за винятком розділів I "Загальні засади", III "Вибори. Референдум" і XIII "Внесення змін до Конституції України") має бути попередньо схваленим більшістю від конституційного складу Верховної Ради України та вважається прийнятим, якщо на наступній черговій сесії Парламенту за нього проголосувало не менш як 2/3 від конституційного складу Верховної Ради України (ст. 155 Основного Закону) [2]. Фактично йде мова про жорсткий характер прийняття такого законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Не можна не відзначити і той факт, що вітчизняна практика внесення змін до Конституції України, що мала місце в 2004, 2010 та 2014-х роках засвідчила, що зміни до Основного Закону держави здійснювалися переважно без широкого залучення суб'єктів громадянського суспільства до їх обгово-

рення. Крім цього, на превеликий жаль, при цьому допускалось порушення процедури внесення таких змін. Слід також нагадати і про анонсовану, однак не доведену до логічного завершення конституційну реформу 2007-2013 рр. та до сьогодні відсутність реальної концепції конституційної реформи в цілому замість внесення до Основного Закону безсистемних змін.

Вважаємо, що не менш важливе значення для висвітлення конституційно-правової регламентації процесу внесення змін до основного закону в обраних нами пострадянських державах має висвітлення питання про те, які ж органи (суб'єкти) наділяються правом ухвалювати рішення про внесення змін до конституції. Аналіз текстів основних законів вищевказаних держав надає нам підстави стверджувати, що такі зміни можуть бути внесені:

1) народом (шляхом проведення всеукраїнського референдуму) (ч. 1 ст. 156 Конституції України);

2) парламентом (наприклад, Верховна Рада України (ст. 155 Основного Закону); дві третини від повного складу Парламенту Грузії (ч. 3 ст. 77); парламент після двох обговорень ним цих змін і схвалення з проміжком не менше трьох місяців (ч. 1 ст. 139 Конституції Білорусії); Парламент Республіки (пп.1, 3 ст. 91) або ж спільне засідання Палат за пропозицією Президента Республіки Казахстан (ч. 1 ст. 53) не менше як трьома четвертими від його складу (п. 3 ст. 62); два склади Рійгікоку (парламенту) або в якості невідкладного питання (ст. 163 Конституції Естонії);

3) через референдум (чч. 2, 3 ст. 140 Конституції Білорусії, пп.1, 3 Основного Закону Казахстану, ст. 163 Конституції Естонії).

Аналізуючи конституційно-правову регламентацію процесу внесення змін до основного закону в таких пострадянських державах, як Україна, Грузія, Білорусь, Казахстан та Естонія можна дійти певних загальних висновків. Ініціатором внесення змін до конституцій є народ або ж мінімальна кількість виборців (шляхом виявлення народної ініціативи, референдумів), парламент, президент держави та уряд.

Формами участі громадян у процесі внесення змін до основного закону є народна ініціатива, всенародне обговорення та референдум. При цьому слід зазначити, що всенародне обговорення закріплено лише в Конституції Грузії.

Орган, який уповноважений здійснювати контроль за конституційністю внесення змін до основного закону, є вища судова інстанція в державі, орган конституційної юрисдикції та інші органи публічної влади. При цьому вважаємо, що такими повноваженнями має бути наділений саме конституційний суд (за прикладом нашої держави – Конституційний Суд України, який надає висновок щодо відповідності законопроекту вимогам визначеним статтям Основного Закону).

Треба зазначити, що не допускається внесення змін до конституцій в умовах воєнного або надзвичайного стану, коли такі зміни спрямовані на ліквідацію незалежності, цілісності держави або ж, як закріплено в тексті Конституції України, коли такі зміни звужують зміст і обсяг існуючих прав і сво-

бод людини чи скасовують (обмежують) такі права та ін. Слід зазначити, що приписи щодо заборони звуження змісту і обсягу існуючих прав і свобод, скасування й їх обмеження закріплені лише в Основному Законі нашої держави.

Показовим є той факт, що правом ухвалювати рішення про внесення змін до основного закону в більшості пострадянських держав наділений народ, що реалізує такі повноваження шляхом референдуму, а також парламенти (два склади парламенту) держав.

Отже, аналіз процедурних питань внесення змін до Конституції України та пострадянських країн дозволяє зробити висновок, що правове регулювання порядку внесення зазначених змін на сьогодні потребує свого вдосконалення. Зазначена процедура має бути визначеною, чіткою та прозорою.

1. Конституція України : науково-практичний коментар / редкол. : В. Я. Тацій (голов. редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін. 2-е вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2011. 1128 с.

2. Конституція України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>.

Федорченко А.Ю., курсантка
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Резворович К.Р., к.ю.н.,
завідувачка кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПЕРЕХОДУ ПРАВ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС СПАДКУВАННЯ

В умовах сьогодення з огляду на удосконалення та стрімкий розвиток суспільних відносин встановлено раніше невідоме вітчизняному цивільному праву поняття «спадковий договір». Варто зазначити, що запровадження спадкового договору як нового інституту цивільного права є новацією у національному законодавстві і врегульовано з прийняттям Цивільного кодексу (далі – ЦК) України від 2003 року. Аналізуючи зарубіжний досвід, стверджуємо, що цей вид договору широко розповсюджений та детально регламентований у закордонному законодавстві. Так, Німецьке цивільне законодавство містить детальну регламентацію цього виду договору та широкі межі